

УРОК БЕЛАРУСКОЙ МОВЫ Ё 3-М КЛАСЕ НА ТЭМУ “ФОРМА СЛОВА. КАНЧАТАК”

Лабусава Любоў Уладзіміраўна,
настаўнік пачатковых класаў
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
ДУА “Крапівенская яслі-сад-сярэдняя
школа Аршанскага раёна”

Тэма ўрока: Форма слова. Канчатак

Мэта: азнаямленне з канчаткам, яго прыметамі, з роляй канчатка ва ўтварэнні слоў.

Задачы: плануецца, што пасля завяршэння ўрока навучэнцы будуць ведаць:

- што такое канчатак слова;
- знаходзіць канчатак у словах;

умець:

- вызначаць канчатак;
- змяняць формы слова.

Тып урока: вывучэнне новага матэрыялу.

Формы работы: калектыўная, парная, індывідуальная.

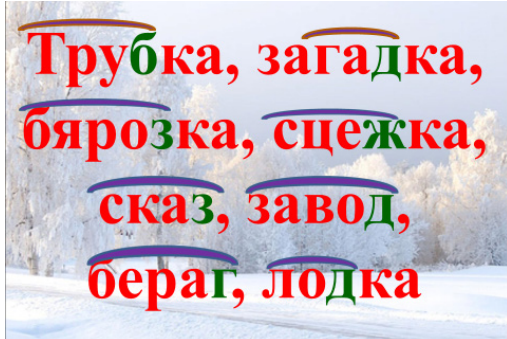
Міжпрадметныя сувязі: з прадметам “Чалавек і свет”, з урокамі літаратурнага чытання.

Дзейнасць настаўніка	Дзейнасць вучняў
1. Арганізацыйна-матывацыйны этап Мэта: забяспечыць псіхалагічную падрыхтоўку вучняў да ўрока, актывізаваць увагу вучняў, садзейнічаць развіццю матывацыі.	
– Калі вы жадаеце, каб жыццё ўсміхалася вам, падарыце спачатку яму свой добры настрой. – Пакажыце мне, з якім настроем вы пачынаеце ўрок. добры дрэнны не ведаю – Я жадаю, каб у кожнага з вас на ўроку быў добры настрой, вы набылі новыя веды і ў вас усё атрымлівалася!	Паказваюць карткі настроем. Прымаюць ўстаноўку на працу.

2. Этап правёркі выканання дамашняга задання

Мэта: настроіць на старанную працу, праверыць правільнасць выканання дамашняга задання, замацаваць уменне вызначаць карань слова.

- На ўроку сваю працу будзем ацэньваць у ацэначных лістах і напрыканцы ўрока выставім сабе адзнаку (дадатак 1).
- Пачнём урок з правёркі дамашняга задання.

1. Практыкаванне 190.

Самаправерка па слайдзе.

(У словах трэба вызначыць карань.)

Самаацэнка працы ў ацэначным лісце.

Крытэрыі ацэнкі:

- усе словы выпісаны – 1 бал;
- напісана без памылак – +1 бал;
- правільна вызначаны карань – +1 бал.

2. Праверачны тэст

– На ўрок прыйшлі госці, а хто гэта, вы даведаецеся, калі выканаеце тэст і знойдзеце адказ (дадатак 2).

Адказ: птушкі.

Самаправерка.

Самаацэнка ў ацэначным лісце.

Экалагічная хвілінка

– У госці прыйшлі не проста птушкі, а птушкі нашай краіны Беларусь.

– А чаму менавіта ўзімку мы з вамі будзем гаварыць пра птушак?

Выконваюць самаправерку па ключы.

Ацэньваюць сваю працу.

Выконваюць тэст. Вызначаюць слова: ПТУШКІ.

Ацэньваюць сваю дзейнасць.

Адказваюць на пытанні.

3. Чыстапісанне

Мэта: садзейнічаць адпрацоўцы каліграфічнага пісьма, удасканаленню почырку, узбагачэнню слоўнікавага запасу, выхаванню пашаны да роднай мовы.

– Анатоль Франс адзначаў:

«Каб пераварваць веды, трэба паглынаць іх з апетытам».

– Нішто не дапамагае так нагуляць апетыт, як прагулка на свежым паветры, і мы з вамі адпраўляемся ў зімовы лес.

(Гучаць галасы птушак.

https://www.youtube.com/watch?v=iLRck_C5x-s).

– Птушкі прыляцелі да нас і хочуць паглядзець, як вы ўмеце добра і прыгожа пісаць.

Звяртаю ўвагу на каліграфічнае напісанне літар, сказа.

Чыстапісанне

Ппн поп пбл пеп пту

І птушцы адной нудна.

– Дайце характарыстыку гукам у слове *нудна*. Растворачце значэнне прыказкі і сэнс слова *нудна*, падбярыце да яго сінонімы (адзінока, нецікава, сумна). Складзіце сказ са словам *птушка*.

– Як называецца група птушак?

Варыянты адказу:

а) кучка; б) зграйка; в) статак.

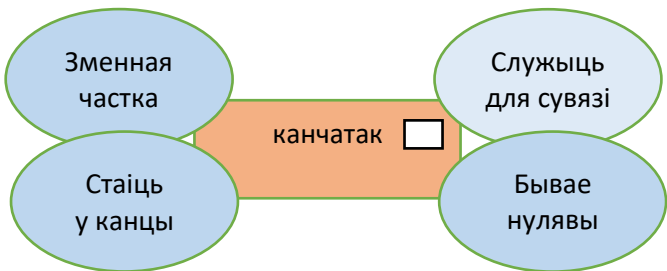
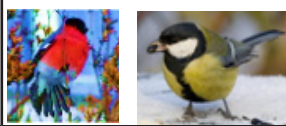
Самаацэнка працы ў ацэначным лісце.

Слухаюць галасы птушак.

Запісваюць. Даюць характарыстыку гукам. Тлумачаць сэнс прыказкі, падбіраюць сінонімы, складаюць сказы. Ацэньваюць сваю працу.

4. Этап пастаноўкі тэмы і мэты ўрока, засваенне новага матэрыялу Мэта: забяспечыць уключэнне навучэнцаў у сумесную дзейнасць па вызначэнні тэмы і мэты ўрока, садзейнічаць успрымання, асмысленню і першаснаму запамінанню навучэнцамі матэрыялу.	
1. Моўная размінка. Праца ў парах 3 дадзеных слоў скласці сказ: Прыляцелі птушкі да нашай кармушкі. Заданні для груп: 1-я гр. – <i>прачытаць шэптам</i> ; 2-я гр. – <i>гучна і весела</i> ; 3-я гр. – <i>гучна і сорагаворкай</i> . – Знайдзіце слова, якое адказвае на пытанне ХТО? – Падбярыце да яго аднакаранёвыя словы. (Усе адказы запісваюцца на дошцы.) Птушка, птушаняты, птушыны, птушкі. – Ці ўсе словы з’яўляюцца аднакаранёвымі? – Запішыце словы ў сшытак, падкрэсліце літары, якімі яны розняцца: птушка – птушкі 2. Работа ў парах на картках Неабходна ўстаіць прапушчаныя літары. Дзец... дапамагаюць птушк... Адказы дзяцей. Дзеці дапамагаюць птушкам. Дзецям дапамагаюць птушкі. – Як вы разумееце сэнс атрыманых сказаў? – Якімі літарамі розняцца словы? Дзе яны стаяць? Падкрэсліце іх. Дзеці – дзецям; птушкам – птушкі. 3. Вызначэнне тэмы і мэты ўрока – Сфармулюйце тэму і мэту ўрока. Тэма ўрока: КАНЧАТАК	Працуюць у парах, складаюць са слоў сказы. Чытаюць з рознай інтанацыяй. Вызначаюць слова – птушкі. Падбіраюць аднакаранёвыя словы. Адказваюць на пытанні. Словы <i>птушка</i> і <i>птушкі</i> – гэта формы слова. Запісваюць словы. Працуюць у парах. Чытаюць сказы. Адказваюць на пытанні. Фармулююць тэму і мэту ўрока.
5. Этап першаснага ўспрыняцця матэрыялу Мэта: пазнаёміць з канчаткам як часткай слова, скласці алгарытм знаходжання канчатка, вызначыць ролю канчатка і навучыцца вызначаць канчатак у словах.	
– Вызначце зменную частку. – Успомніце з урокаў рускай мовы, як называецца гэта частка. – Вы зможце правесці сваё меркаванне, калі прачытаеце першую частку правіла ў падручніку. – Што трэба зрабіць, каб вызначыць канчатак слова? А як гэта зрабіць? – Ёсць шмат спосабаў змяніць слова. І першы з іх – змяніць слова, ужываючы словы-памочнікі. Паспрабуем вызначыць канчатак у словес-адгадцы. – Днём спіць, а ноччу лягае? (Сава.) Словы-памочнікі (на дошцы): Ёсць Няма Бачу Даю Ёсць сава Няма савы Бачу саву Даю саве – Вывад робяць дзеці (канчатак не ўтварае новага слова, а толькі змяняе яго форму). Калектыўна складаюць алгарытм знаходжання канчатка. АЛГАРЫТМ 1. Змяняю форму слова пры дапамозе слоў-памочнікаў. 2. Параўноўваю словы. 3. Вызначаю зменную частку. Гэта канчатак. 4. Абазначаю ☐. Фізкультхвілінка	Вызначаюць зменную частку. Фармулююць правіла. Працуюць з правіламі. Робяць вывод. Доказ. Трэба ўтварыць формы гэтага слова. Вызначаюць канчатакі пры дапамозе слоў-памочнікаў. Робяць вывод. Складаюць алгарытм.

Пастаноўка праблемнага пытання – Вы ўжо ведаеце з урокаў рускай мовы, што пры дапамозе прыстаўкі і суфікса ўтвараюцца новыя словы. А якую ролю выконвае канчатак? – Як вы думаеце, што адбудзецца ў мове, калі канчатак застанецца нязменным? Настаўнік чытае казку Спрэчка частак слова Аднойчы часткі слова пачалі скардзіцца на канчатак. – Вось, – гаварылі яны, – мяняешся, мяняешся, а карысці ад цябе аніякай. Новых слоў не ўтвараеш, а толькі ў зман усіх зводзіш сваімі зменамі. Пакрыўдзіўся канчатак і перастаў змяняцца. У хуткім часе часткі слова пашкадавалі, што так абышліся з канчаткам. Таму што такая блытаніна пачалася, якой яны зусім не чакалі. – Вы адкажаце на пастаўленае пытанне, калі зараз выканаеце маленькае даследаванне. Праца ў парах – Знайсці і выправіць памылкі: Прыйшла марозная зіма. Дзеці рады зіма. А вось для птушак – гэтая зямская пара. Хлопчыкі і дзяўчынкі дапамагаюць ім. У кармушка насыпаюць корм. Птушка ўдзячны дзеці. – Якую ролю выконвае канчатак? Для чаго ён служыць? Пацвердзім свае меркаванні, прачытаўшы правіла.	Вырашаюць праблему. Працуюць у парах, праводзяць даследаванне, змяняюць канчатак, робяць заключэнне. Чытаюць правіла.
6. Этап замацавання і прымянення новых ведаў і спосабаў дзеянняў Мэта: забяспечыць замацаванне вывучанага матэрыялу і ўменне прымяняць яго на практыцы, пашыраць веды па тэме “Птушкі”.	
Гульня “Бінарны рух” Расказаць, рухаючыся хаатычна, адзін аднаму правіла. (Каму трэба дапамога, могуць карыстацца падручнікам.) Праца ў цэнтрах – Зараз будзем працаваць над праектам. Задача нашага праекта: сабраць інфармацыйны матэрыял пра птушак для класнага кутка і разам з тым замацаваць веды па тэме “Канчатак”. Дыферэнцыраваныя заданні (дадатак 3) Кожны з вас зможа папрацаваць у розных цэнтрах і выканаць заданні рознай цяжкасці, выбар за вамі. Цэнтр “Навуковы” мае чырвоны колер, у ім змешчаны заданні, якія датычацца навуковых звестак, патрабуюцца шмат ведаў, таму і за выкананне гэтай працы можна атрымаць 10 балаў. Цэнтр “Літаратурны” мае зялёны колер, за яго можна атрымаць 7 балаў. Цэнтр “Экалагічны” мае жоўты колер, за яго можна атрымаць 5 балаў. Прэзентаванне работ. Правёрка па картках-падказках. Самаацэнка працы ў ацэначным лісце.	Кожны расказвае правіла 2–3 вучням. Выбіраюць дыферэнцыраванае заданне. Працуюць у групах, вызначаюць у словах канчатак, карыстаючыся алгарытмам. Прэзентуюць работы. Ацэньваюць.
7. Этап кантролю і самакантролю ведаў і спосабаў дзеянняў Мэта: правесці якасць засваення новага матэрыялу ўрока, вызначыць узровень засваення ведаў па тэме.	
Тэст па тэме “Канчатак” (дадатак 4) – Запішыце літары і прачытайце слова. Правільны адказ: Дзякуй.	Выконваюць тэст. Ацэньваюць.

Складанне кластара Самаацэнка працы ў ацэначным лісце.	
8. Этап падвядзення вынікаў урока Мэта: вызначэнне дзецьмі сваёй кампетэнцыі або сваіх памылак і цяжкасцей, ацэнка эфектыўнасці сваёй працы.	
– Як вы лічыце, ці справіліся вы з пастаўленымі задачамі ўрока? – Зараз кожны з вас падлічыць свае балы ў ацэначным лісце і паставіць сабе адзнаку ў адпаведнасці з набранымі баламі (дадатак 5).	Выказваюць свае меркаванні. Выстаўляюць адзнакі за працу на ўроку.
9. Этап інфармавання аб дамашнім заданні Мэта: забяспечыць разуменне зместу і спосабаў выканання дамашняга задання.	
<i>Прапаную дыферэнцыраванае дамашняе заданне.</i> – Птушкі прынеслі вам заданні ў адпаведнасці з набранымі баламі. <i>1-ы ўзровень</i> (18 і менш балаў). Пр. 196, спісаць, выдзеліць канчанкі ў словах, карыстаючыся алгарытмам. <i>2-і ўзровень</i> (5–17 балаў). Спісаць тэкст, знайсці роднасныя словы і вызначыць у іх канчаткі, карыстаючыся алгарытмам. <i>3-і ўзровень</i> (больш за 25 балаў). Паставіць сказы ў пэўнай паслядоўнасці, даць назву тэксту, у падкрэсленых словах вызначыць канчаткі. – У каго ўзніклі пытанні?	Выбіраюць і запісваюць заданне.
10. Этап рэфлексіі Мэта: правесці эмацыянальны стан вучняў, садзейнічаць узбагачэнню эмацыянальнага стану.	
<i>Гульня «Прадоўжы сказ і падары птушку»</i> – У вас на стала ляжыць птушка, вы зараз можаце падарыць яе аднакласніку за яго працу на ўроку або пакінуць сабе, калі вам спадабалася ваша праца. – Сабе я магу сказаць ДЗЯКУЙ за... і пакідаю сабе птушку. – Я жадаю сказаць ДЗЯКУЙ... (імя вучня) за... і падарыць яму птушку. <i>Настаўнік дорыць сваю птушку вучню.</i>	Дораць птушак і каменціруюць сваё рашэнне.

Дадатак

Дадатак 1

Ацэначны ліст

№	Від задання	Максімальная колькасць балаў	Бал
1.	Праверка дамашняга задання	3	
2.	Тэст “Корань слова”	3	
3.	Чыстапісанне	3	
4.	Моўная размінка	3	
5.	Праца па картках	3	
6.	Работа ў цэнтрах	10	
7.	Тэст “Канчатак”	3	

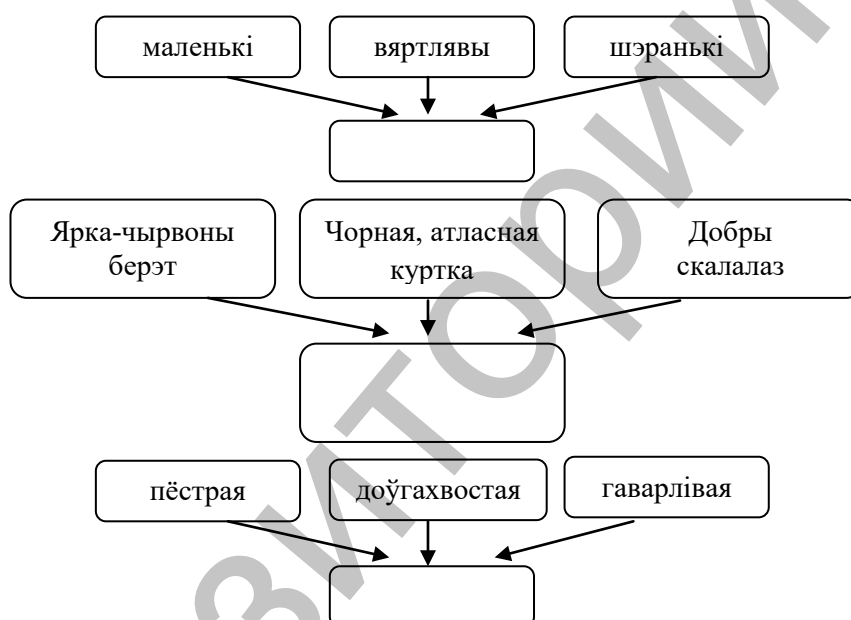
Тэст (праверка дамашняга задання)

- З якім выказваннем вы згодні?
 - корань – агульная частка роднасных слоў;
 - корань – зменная частка слова.
- Якія з гэтых слоў аднакаранёвыя?
 - снег – снежны;
 - лезе – у лесе.
- Якія словы маюць агульны корань са словам *лес*?
 - лесвіца;
 - лясны.

Заданні для цэнтраў

Цэнтр “Навуковы”

Пазнаць птушку па апісанні, вызначыць канчатак у назвах птушак.

- Гэта птушка мае чырвоную грудку. Яна любіць есці семечкі і рабіну. Добра спявае і свішча.
- Гэта маленькая птушка. У яе жоўтая грудка. Мае вострую дзюбу. Яна любіць есці сала.
- Чорныя галава, крылы і хвост. Чалавека не баіцца. У гняздо ўплятае галінку, травінку, кладзе пряро.
- Гэта лясны певень. Хвост – шырокі. Ногі ў валёнках. Баіцца лісу, хаваецца з дрэва ў снег.

Цэнтр “Экалагічны”

“Алфавіт”: да кожнай літары алфавіта запісаць назву птушкі Беларусі.

Вызначыць у словах канчатак, карыстаючыся алгарытмам.

А – амялушка	З –
Б –	К –
В –	Л –
Г –	М –
Д –	П –

Цэнтр “Літаратурны”

Скласці са слоў прыказкі, растлумачыць сэнс, вызначыць канчатак у выдзеленых назоўніках. Успомніць і прачытаць на памяць вершы пра птушак.

Птушка, гняздо, мае, усякая. (Усякая птушка гняздо мае.)
 Без, чалавек, ведаў, без, птушка, крылаў, што. (Чалавек без ведаў, што птушка без крылаў.)
 Птушак, вясно, яны, пакармі, аддзякуюць, зімою. (Пакармі птушак зімою, яны аддзякуюць вясною.)
 Здалёку, сароку, сарока, бачыць. (Сарока сароку бачыць здалёку.)
 Птушка, слова, як, не, зловіш, выпусціў. (Слова як птушка: выпусціў – не зловіш.)

Дадатак 4

Тэст “Канчатак”

1. Канчатак – гэта...
 - а) апошняя літара ў слове;
 - б) дзве апошнія літары ў слове;
 - в) зменная частка слова.
 2. Канчатак утварае...
 - а) новае слова;
 - б) форму слова.
 3. Канчатак служыць для...
 - а) сувязі слоў у сказе;
 - б) утварэння новых слоў.
 4. Каб вызначыць канчатак, трэба...
 - а) падабраць аднакаранёвыя словы;
 - б) змяніць форму слова.
 5. Аднолькавы канчатак маюць словы...
 - а) сініца, варона, аўсянка;
 - б) варона, верабей, чапля.
- Адказ: ДЗЯКУЙ.

Дадатак 5

Ацэначная шкала

Балы	Вышэй за 28	27–26	25–23	22–19	18–16	15–13	12–10	<10
Адзнака	10	9	8	7	6	5	4	3